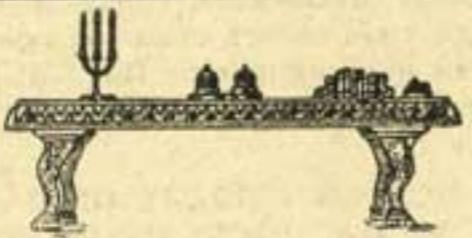

Грунчић и Ђејновић

Чика Љубина улица број 14—16

ВЕЛИКИ ИЗБОР УКУСНИХ ПОКЛОНА ЗА ПРАЗНИКЕ

Стална изложба стилског намештаја, сликарских и вајарских дела најпознатијих мајстора.

Пројектујемо унутрашња уређења станова, вила, кабинета и слично.

ПРИМАМО ПОРУЦБИНЕ за сопствену израду свих врста стилског намештаја

СТРУЧНА ОПРАВКА

ДАМСКИХ

ЧАРАПА

НИКОЛИЋ

КНЕЗ МИХАЈЛОВА БР. 15

ЦАРА НИКОЛЕ II БР. 2

Препоручујемо господи стручну оправку мушких чарапа.

СРПСКА

ЦЕНА

БРОЈ
17

стина, да се прави уметничка дела, ако и јесу дуго времена била заборављена или напуштена, ипак временом указују у свој свој лепоти.

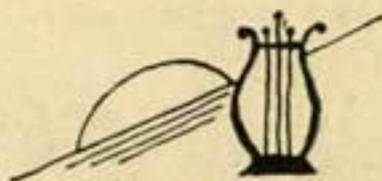
Целокупна дела Клаудија Монтеверди. — Приликом 300-годишњице смрти Клаудија Монтеверди »Немачко-италијанско друштво« у Берлину одлучило је да публикује целокупне композиције овога великога музичара. Дело ће угледати светла још ове године у издању Беренрајтер-ферлагу и Каселу. Дело је намењено првенствено практичном изучавању музике, тако да је у овоме издању свуда поред италијанског дат у преводу и немачки текст. Дело обухвата 16 свезака, од којих три последња садрже три последње велике његове опере: »Orfeo«, »Il ritorno d'Ulisse in patria« и »L'inonorazione di Poppea«. Свеска 1. до 9. садржи раније његове мадригale почев од 1587 па до зрелих концертних мадригала са инструментима, остале четири свеске обухватају поједине драмске scene и црквену музику. Хронолошки ред и подела материјала оригиналних отисака сачувана је тако да је тенденција што веће оригиналности скоро у свему спроведена. Само су морале да се учине извесне концесије систему данашње употребе. Тако су н. пр. на место старих кључева узети данашњи.

Предговори написани на сваку по-

једину свеску дају историска и стилistica објашњења.

Премијера једног Моцартовог дела. — На једноме свечаноме концерту »Високе музичке школе« у Салцбургу изведена је једна Моцартова Гавота, која вероватно још никада није била извођена. Њу налазимо у једном индексу Моцартових дела под бр. 300, али она је овде регистрована само са својом главном темом. Архива Моцартеума већ неколико година је у поседу фотокопија ове композиције. Манускрипт је вероватно из времена Моцартовог бављења у Паризу. Грациозно и фино изграђено ово делце писано је у б-дуру за гудаче, две обое, два фагота и за две хорне.

Нов италијански превод »Фауста«. — После неколико ранијих више или мање успешних покушаја превођења Гетеовог »Фауста« обелоданио је италијански песник Винченцо Еранте један свој превод. Еранте је пришао превођењу овога монументалног дела не само као песник већ и као литерарни историчар. Овај превод се заснива поред песничког преводиочевог израза још и на стручноме познавању целе Фаустове литературе. Тако је италијански песник ово епохално дело у неку руку још једном лично проживео и тада у своме матерњем језику препеваво.

СПУШТЕН СТОМАК

Тегоба после јела, надимање, подригибање, горка уста, болови у stomaku, болови иза плетке и у крстима, неуредна столица, повраћање, нервоза, несвестица, болови главе и вратних жила, тешко дисање, узнемирање срца, стално слабљење и малаксавање, — **ЗНАЦИ СУ СПУШТЕНОГ СТОМАКА.** Прегледајте се Рентгенски, па ако Вам лекар утврди спуштеност stomaka, препоручиће Вам појас који, стручно израђен и припремљен **ПО СИСТЕМУ Д-РА БАРЕРЕ**, са гаранцијом поставља stomak на своје место и све нелагодности нестају.

СПЕЦИЈАЛНИ ПОЈАСЕВИ ПОСЛЕ ОПЕРАЦИЈЕ КИЛЕ, ПОСЛЕ ОПЕРАЦИЈЕ СЛЕПОГ ЦРЕВА, ПОСЛЕ ОПЕРАЦИЈЕ ТУМОРА ИТД. — ПОЈАСЕВИ ЗА ПОДИЗАЊЕ МАТЕРИЦЕ, СПУШТЕНОСТИ ЦРЕВНЕ МАСЕ, ЗА ДРУГО СТАЊЕ И ПОСЛЕ ПОРОЂАЈА итд.

„КОСОВКА ДЕВОЈКА“ (раније „Санитас“)

Кр. Милана 26

*Спуштну
ОПРАВКУ
РАДИО АПАРАТА*

предплатно и сплатно

ВРШИ
ЦАРА НИКОЛЕ 18
ЕВРОПА РАДИО
ФРЕСА И ПУТНИК
30-930

Специјална радња за dame и децу

Конфекција „Авал“

Тихомир М. Гајић

БЕОГРАД, ПОЕНКАРЕОВА УЛИЦА БРОЈ 24

СРПСКА СЦЕНА

Позоришни илустровани лист

— 1. маја 1943 —

— САДРЖАЈ —

Позориште и публика —
Идеализам и натурализам у песничком раду Герхарта Хауптмана
Прве улоге Пере Добриновића
Из живота младога Гетеа
Позоришни музеј
Св. Агата Ђузепе Верди-а
Два нова писма Р. Вагнера из Париза
Премијере Моцарта—Шумана
Нови директор београдске опере

Позоришне белешке

СЛИКЕ: — гђца Корбе и М. Васић (у балету „Карневал“ од Шумана) —
— „Оде воз“ слика купе-а из I. чина
— Пере Добриновић
— Пере Добриновић (као Мидас у „Галатеји“)
— М. Поповић и г-ђа С. Перић
— Са премијере „Риголета“
— Слика воза у комаду „Оде воз“
— Марко Маринковић (Љуба Красић)
— Кућа рођења Ђ. Верди-а
— Гете и Фридерика од Сезенхајма
— В. А. Моцарт
— Гђца В. Костић и М. Васић у „Карневалу“
— Директор Стеван Христић —

Српска сцена излази сваког 1. и 16. у месецу

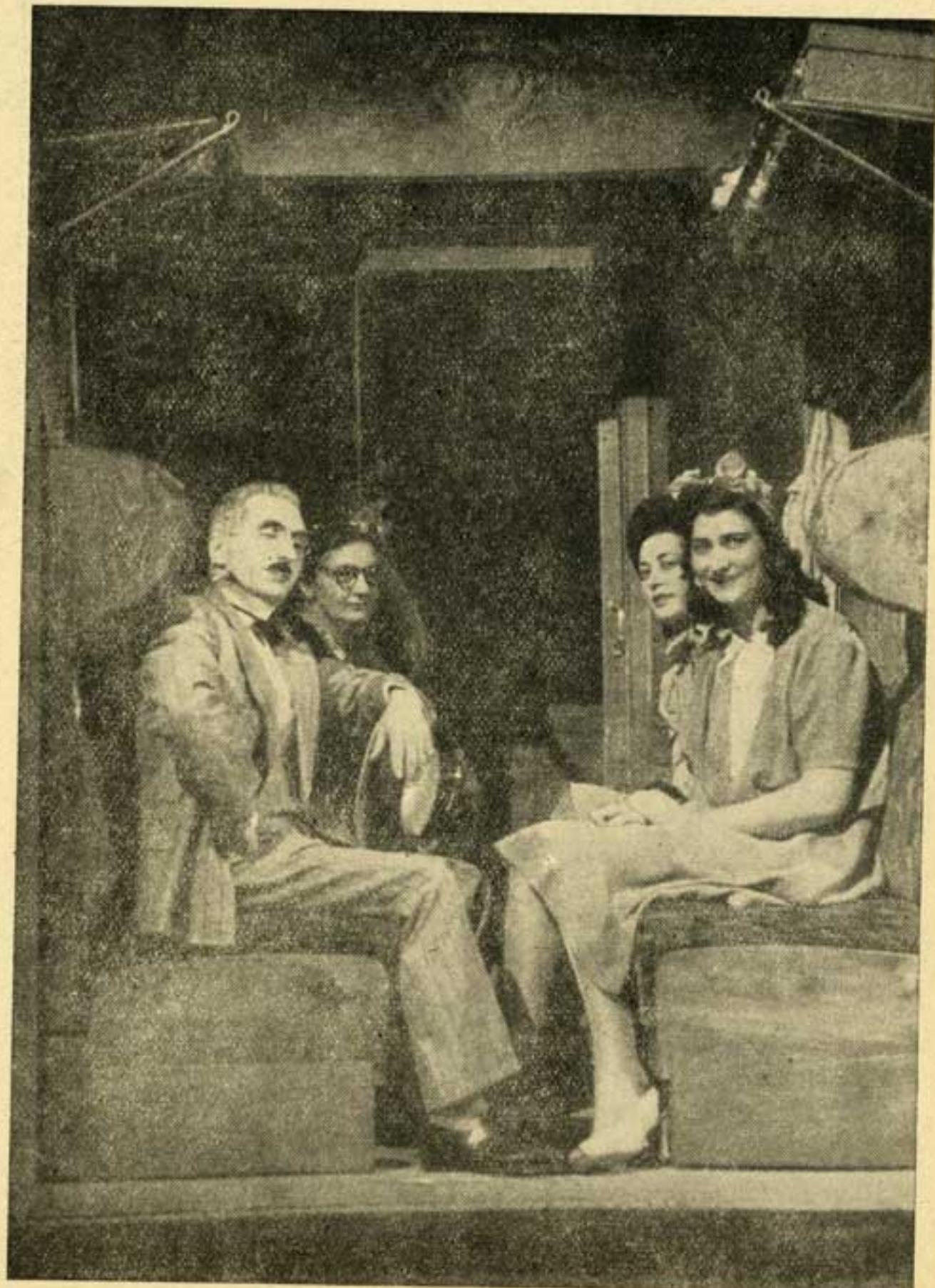
— Примерак 6 дин. —

СРПСКА СЦЕНА

БРОЈ 17

БЕОГРАД, 1 МАЈ 1943

ГОДИНА II

Позориште и публика

Од свих грана уметничког стварања ниједна се толико не противи начелу о приватном карактеру уметности и уметничког стварања као што се противи уметност позоришта.

За једно око које површно гледа, сликар може да слика, а да не види и не познаје зид на коме ће слика да виси; за неког лудака може и архитект да зида кућу у коју се нико никада неће уселити, али позориште без публике не може ни најлуђи мозак да замисли. Цео апарат — то знамо сви из искуства — мора да изневери ако нема ресонанце у публици. Публика је у позоришту не само платежни фактор, већ и неопходни сарадник.

И као што се једнога дана у народној и религиозној свечаности из екстатичког мноштва појавио свештеник, певач, претставник и престављач бога и тада се из песме свечаних хорова родила драма, тако је и данас још народ видни и потребни чиниоц овог елементарног уметничког дела.

Идеализам и наћурализам

У ПЕСНИЧКОМ РАДУ

Герхарта Хауптмана

Ускоро ће се давати у Народном позоришту једна од његових најбољих драма „Колега Крамптон“, у којој је приказана — директно из живота узета — дирљива слика једног уметника.

У књижевном раду Герхарта Хауптмана огледа се јасно и сликовито живот уметника у другој половини 19 и по следњих деценија овога столећа, који је сав у непрестаном тражењу једног новог стила и нових мотива, које је најновије, на свим пољима револуционарно доба, унело у све гране модерне уметности.

Међу драматичарима овога времена нема можда ни једнога, који са толико озбиљног и преданог студија, са толико заноса тражи нове форме, нова уметничка остварења, са свим предан животу у коме живи, земљи у којој је поникао; нема ни једнога који у толикој мери поседује способност оплемењења нових изражавањих срећстава и испуњује их са толико личне богате садржине; врло мало их има који су се толико очували од штетних утицаја велеградске културе, претераног сенсибилитета и декаденције и остали до kraja у толико присном и оданом односу са родном земљом као Герхарт Кауптман.

Родом је из једног провинцијског патриархалног градића Шлезије. Први утисци његове младости проведене у очинској кући, били су у гледању једног великог сиромаштва и беде. Младић врло нежне и осетљиве природе, није могао да остане у тој атмосфери сеоскога грубог и душевно оскудног живота. Упише се на бреславску академију са намером да се посвети вајарству. Ту није успео. Тада се даде на проучавање философије и природних наука, убеђен, да је његов задатак да схвати и прочита не спољну већ унутарњу природу свих ствари и човека. У томе ће да му помогну најбоље природне науке и философија. У Јени је био ученик Хекелов, у Берлину се приближио питањима социјалнога живота и обогатио душу новим утисцима добијеним у вреви велеградског живота. Ту се већ у њему јавило

оно расположење које се рађа из сукоба идеализма ране младости и збиље живота, када га је она првим својим јаким таласом запљуснула. Једна ~~тешка~~ неједнака борба! Према Хауптмановом убеђењу све што се догађа израз је једне логичне неуклоњиве законитости, сваки отпор против сile која влада природом и човеком, узалудан је и немогућ. За онога који је под теретом те моћи посрнуо и пао, песник може да осети само сажалење!

То је почетак животног пута Герхарта Хауптмана на коме су га пратиле теорије браће Харт, Карла Блајбрата, Вилхелма Белше, а над свима консеквентни натуралиста Арно Холц.

То је било једно прелазно доба у развоју немачке културе и немачког духа, доба које је у јаким таласима, шибаним снажним ударцима бурнога ветра из туђине, 80-тих година прошлога столећа, унело у немачку књижевност нове револуционарне пароле, оправдане новим теоријама натурализма: Реализам, а не идеализам — истина, а не лепота! — Међутим, при свему томе, заборављало се да је поетски реализам у Немачкој већ давно био удомаћен, као и то, да је, у основи, реализам управо толико стар као и сама поезија, да је идеализам нешто друго него ли лажно, афектирано улешавање, да су овде у питању само разлике стила, и да идеализам и реализам могу да заједно постоје као два лица једне исте појаве. Заборављало се, да истина и лепота нису једна другој противне, да лепота сама по себи није неистинита и да истина не мора да је ружна, да истина и лепота нису апстрактни појмови већ снажне животне потенције. Не само то. У томе револуционарном налету, заведен теориским вербализмом, млади песнички нараштај заменио је појмове истине и збиље, и није био у стању да постави разлику између продуктивне и репродуктивне фантазије; свако продуктивно лично стварање називао је лажним идеализмом, а постављао као поетску истину само репродуктивно приказивање посматранога живота — и то називао правим истинским реализмом.

Све што је било од уметничке вредности, нарочито са формалне стране, колико у доба Антике, толико и у последијантичко време, у Ренесансу, у поезији класичара и романтичара, и што је кроз векове било сматрано као узоран пример и идеал стварања, није сада долазило до речи. Док је раније идеализму Канта, Фихте-а, Шелинга и Хегела одговарало идеалистичко песништво класичара и романтичара, сада је писимизам Шопенхауера и Хартмана, материјализам Бихнера и Хекела нашао одраза у литератури нове генерације, која је дисала у атмосфери коју су створиле природне науке, социјални покрет, техничка открића и психолошки про-

дубљени симптоми аномалности модернога друштва. Нови животни проблеми постали су проблеми нове књижевности.

*
* *

Идеализам, на коме је почивала стара уметност, способна да пробуди у душама одушевљење за великим и племеним, и да у народу учврсти веровање у идеале, била је потиснута навирањем пессимизма и материјализма.

Њихова теорија и пракса — импортирана из туђих култура у Немачку — није се могла дugo да одржи, нарочито не утицај Золе, па ни Ибзена, који се може да убраја у натуралисте само по својој техници, а чија се драмска философија судбине — нешто модерније од њега одевена — сва садржи већ у немачкој драми Фридриха Хебела.

Герхарт Хауптман је у своме дугом и богатом развоју драмскога стварања најбољи доказ здраве борбене снаге духа који тражи истину и који се кроз хаотичне лавиринте, створене уплитањем странога елемента, уме да врати природи и тлу своје родне груде и њеним идеалима. Тешко је у новој немачкој литератури наћи песника који се са толико искрености борио за истину, здравље, снагу и победу духа колико Герхарт Хауптман, свестан да ће у себи и у своме народу открыти већа добра но што их може дати песнички виртуоз натурализма.

Натуралистичка линија, која почиње драмом „Vor dem Sonnenaugang“ наставља се комадима „Die Weber“, „Fuhrmann Henschel“, „Rose Bernd“ — у којима он са невероватно брижљиво израђеним детаљима и истинској, проживелој атмосфери и психолошкој консеквенцији објективно приказује катастрофе пролетаријата.

Стање средњега сталежа претставља он у комадима „Der Friedensfest“ док нам „College Krampton“, „Einsame Menschen“, „Michael Kramer“, „Gabriel Schillings Flucht“ сликаву у основи несоцијалног „вишег“ човека на прекретници његова звања.

Међу ова тешка социјална питања улази као трачак сунца из једног другог света једно дивно песничко сновићење „Haneles Himmelfahrt“, у коме Хауптман развија узане границе животнога реализма у бескрајне просторе неба, фантазије и мистици.

Затим се песник осврће натраг у историју, у епоху Ренесанса и Средњега века у комадима: „Florian Gayer“ и „Der arme Heinrich“ а у царству романтичне љубави у „Kaiser Karls Geisel“ и „Griselda“. Док у драмама: „Der weisse Heiland“ и „Indipodhi“ преставља нам песник сукоб два света паганскога и хришћанскога у доба открића Америке.

У домен комедије улази Хауптман са комадима „Biberpelz“, „Der rote Hahn“, „Schluck und Jau“, „Die Jungfrauen vom Bischofsberg“ и са „Die Ratten“, у симболику и философију са драмским причама „Die versunkene Glocke“, „Und die Pippa tanzt“. „Elga“, „Der Bogen des Odysseus“ и „Winterballade“ драматизације су епски већ обрађена материјала.

Герхарт Хауптман је успео и као приповедач. Од његових новела карактеристичне су за њихово религиозно схваташње новела „Der Apostel“ и роман „Der Narr in Christo Emmanuel Quint“ и приповетка „Ketzer von Soana“.

Као велики поштоватељ грчке класике, што је доказао и у своме путопису „Der griechische Frühling“, Хауптман се у својој последњој драми (чија ће премијера бити почетком нове сезоне у Бургтеатру) — „Iphigenie in Aulis“ враћа поново грчкој класици.

*

Овај чудесно богат песнички живот, који је имао удеља кроз дуге деценије у свим покретима животнога стремљења свога народа, извршио је достојно свој задатак песника васпитача и пророка. Герхарт Хауптман није унео у свој рад и у своју душевну борбу ништа бурнога, ни патетичнога, већ тихи предан и непрекидан рад који је улазио у све проблеме живота немачкога народа.

Међу оданим и искреним поштоватељима његова уметничког рада међу првима је и српски народ који је у својим позориштима имао прилике увише наврата да гледа његове драме. Његова драма из уметничког живота, која ће се ускоро давати у Народном позоришту у Београду „Колега Крамптон“ већ се брижљиво студира. Улоге за овај комад подељене су овако:

КРАМПТОН, професор, наставник Академије уметности, Божа Николић

ГЕРТРУДА КРАМПТОН, његова кћи, Олга Спирidonовић
АГНЕСА, рођена Штрелер, Визнерова удовица, Ида Прегарац
АДОЛФ ШТРЕЛЕР, Божидар Дринић

МАКС ШТРЕЛЕР, Милан Поповић

КИРХАЈЗЕН, професор, Сима Јанићевић

МИЛИУС, архитект, Михаило Васић

наставници у Академији

ЈАНЕЦКИ, фамулус, Јован Николић

ПОПЕР, студент академије, Бурковић

ФАЈСТ, гостионичар, Димитрије Величковић

КАСНЕР, крчмар у крчми нижега реда, Велимир Бошковић

КУНЦЕ, Милан Живковић

САЈФЕРИТ, Милорад Душановић

молери

СЕЛМА, келнерица, Мира Тодоровић

ВАЈСБАК, Будимир Брадоњић

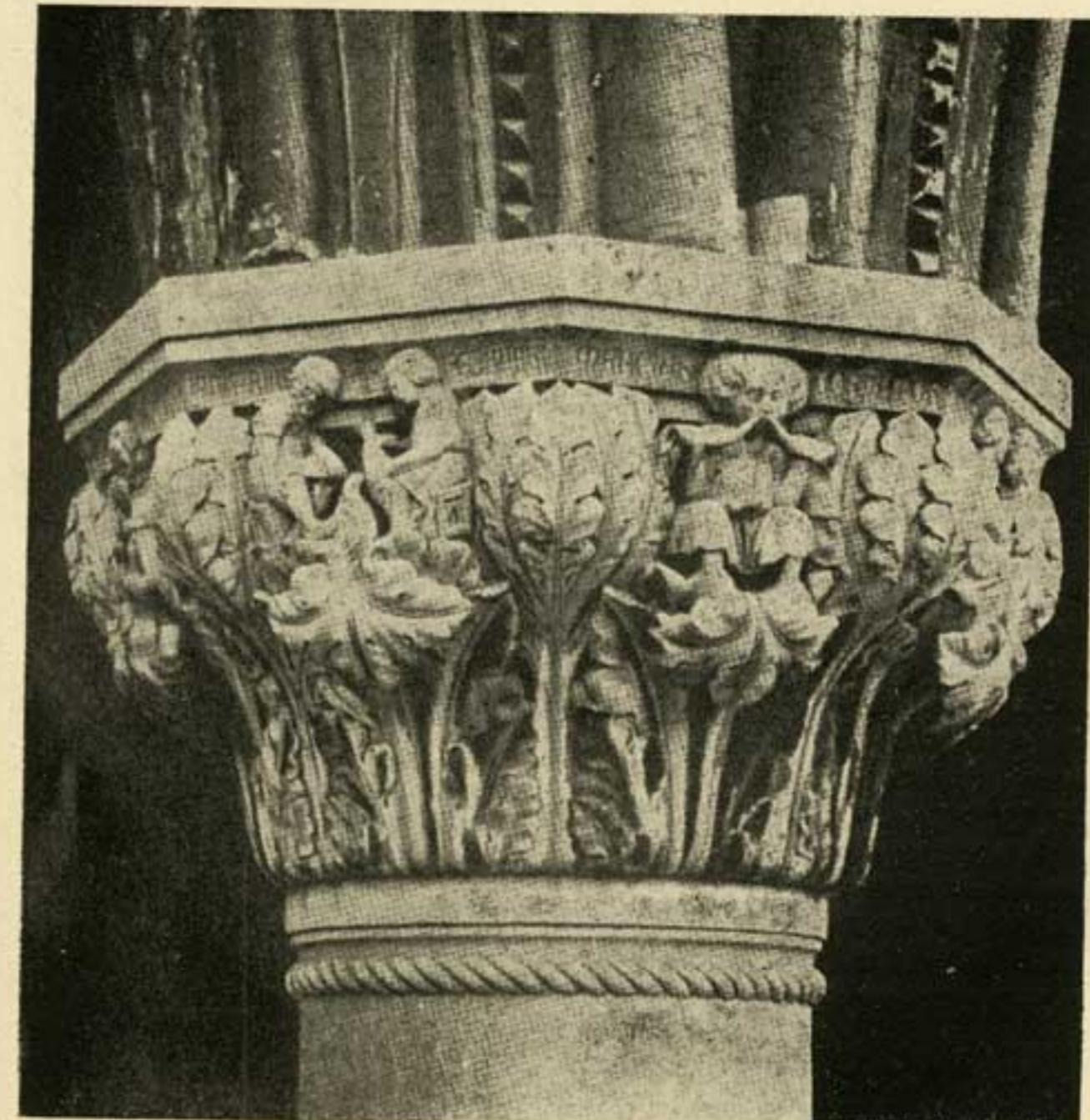
ШТЕНЦЕЛ, Милан Стојковић

старији студенти Академије

ЛЕФЛЕР, носач, Крамптонов служитељ, Новаковић

НОСАЧ, модел, Петар Стојановић.

Др. В. В.

ИЗ ПРОШЛОСТИ ЗА БУДУЋНОСТ

— Прве улоге Пере Добриновића —

Пере Добриновић почиње свој глумачки живот у Београду, 2 јануара 1870 године. Најпре је питомац, тј. ученик Глумачке школе. Глумачка симпатија му је Тоса Јовановић, бивши берберски калфа његова оца; учитељи су му Јован Ђорђевић и Алекса Бачвански. У школи се издвајају знањем једино Мара Гргурова¹ и Добриновић. „Овај исти има дара за глумца, и врло је пријежан и поуздан младић“, — каже за њега Бачвански². Већ новембра 1870 године, на предлог редитеља Бачванског, постаје привремени члан, с месечном платом од 5 дуката цесарских или 150 талира³. У Београду ће он дати прве своје улоге. Игра и у салону⁴; али се углавном васпитава за струку комичара (или, како се говорило у то време, за струку шаљивчина). Ипак се ту скоро и не назире будући велики глумач. То је стварно још глумачка поступаonica Pere Добриновића.

Он ће озбиљније глумачке покушаје моћи да прави тек у Новосадском позоришту. Тамо жели да одмагли још почетком 1872 године, јер га „жеља вуче да се и са странним светом упозна“⁵, али га управник Милан А. Симић не разрешава обавезе. Док ради стрпљиво и појртвовано, жеља му се ускоро ипак испуњује. Стојан Новаковић удара катанац на позоришна врата 10 јуна 1873 године. Многи глумци одлазе из Београда. Добриновића хватају за руку Ружићи и одводе га са собом у Нови Сад. Још пре него што је затворено Народно позориште у

Београду, Ружићи гостују у Новом Саду⁶. Свакако се већ тад преговара с Харићем о Добриновићеву пре-

Пере Добриновић

ласку. За њега има посла до гаше, утолико пре што 28 априла 1873 године умире Лаза Телечки, тумач комичних и карактерних улога.

После 19 априла 1873 године новосадска дружина је на путу, и Пере Добриновић излази први пут пред нову публику, како изгледа, у Вршцу, 25 септембра исте године. Тумачи Јована у Трифковићеву Љубавном писму. То је било уопште прво извођење. Димитрије Ружић и грао је Дражића. Његова свастика, Јеса Поповићева, као Софија, валь-

да се тада први пут сусреће на позорници са својим будућим мужем. Добриновић и умире у тој улози, као што је познато, о прослави њене педесетогодишњице, у Новом Саду 21 децембра 1923 године, под маском, пред почетак претставе. Новосадска публика ће га видети у тој улози 8 децембра 1873 године. Требало је да се појави на сцени Новосадског позоришта 6 децембра, у истом комаду и с Ружићем у улози Дражића; али се Ружић разболео, па је тек 8 децембра исту улогу могао да игра Неца Недељковић. Софију је опет претстављала Јеса Поповићева. Годишњи извештај привремене позоришне управе од 18 августа 1874 године даје врло ласкав суд о Добриновићу. „У Петру Добриновићу стекли смо младог, даровитог глумца, — каже се ту — који у конверзационим комадима, у финијим комичним улогама, а и у нижој комици показује лепе знаке напретка“⁷. До краја 1873 игра још неколико улога. Наводимо их редом: Јован (К. Холтај, Низ бисера), 9 децембра⁸; Никола (Ш. Бирхпфајфер, Добросрећница), 11 децембра; Кишибров и Девер (Е. Сиглигети, Циганин), 15 децембра; Грга (Ј. Фрајденрах, Граничари), 16 децембра⁹; Јоза Скочић (Е. Сиглигети, Мамица), 18 децембра¹⁰; Андрија (А. В. Ифланд, Крштено писмо), 20 децембра; Грујица (Е. Сиглигети, Војнички бегунац), 23 децембра¹¹; Јевта Пурић (И. О. Сремац, Саћурица и шубара), 27 децембра¹²; Паж краљичин (Фр. Шилер, Дон Карлос), 30 децембра и Луц (Р. Бенедикс, Ноћ уочи Нове године), 31 децембра 1873 године. Све то, додуше, није ни сувише озбиљно ни сувише обимно; али кад је у питању двадесетогодишњи почетник, ствар изгледа сасвим друкчије.

Много су озбиљније улоге које Добриновић тумачи наредне, 1874 године. То је пресудно време за његово глумачко стварање. Он ту поуздано стаје на ноге, наоружава се знајима и развија до врхунца свој темпераментни дар. Неке улоге су му старе, само их сад продубљује, даје им са више замаха и истине; неке су, опет, сасвим нове и у њима се његова стваралачка радозналост успиње врло високо. Његов је репертоар сачињен из улога неједнаке вредности, па ипак је у сваком поједином случају занимљив за правилан суд о његовој глумачкој личности. И те улоге се овде дају редом којим су приказиване: Кишибров и Девер (Е. Сиглигети, Циганин), 1 јануара и 17 новембра; Ризото (Р. Кацелвеки, Сеоска школа), 7 и 20 јануара¹³; Јулијус (Чича-Пантелија, Уњкава комедија), 13 јануара; Кнез бургундски и Освалд (В. Шекспир, Краљ Лир), 17 јануара; Лансло (В. Сарду, Присни пријатељи), 24 јануара, 10 марта и 30 новембра; Други званичник (Мелвил и Диверијер, Мишел Перен или Ухода против своје воље), 30 јануара; Куни (Ф. Шилер, Виљем Тел), 2 фебруара, 25 марта и 21 новембра¹⁴; Јован (К. Трифковић, Љубавно писмо), 8 фебруара и 31 децембра; Ђура и Жорж (Е. Сиглигети, Роб), 10 фебруара; Тома (Н. С. Ђурковић, Два наредника), 15 фебруара¹⁵; Други сељак (Ј. Јовановић, Шаран), 19 фебруара; Кларин (Калдерон, Живот је сан), 9 марта и 11 децембра¹⁶; Јован (А. Винтерфелд, Женске сузе), 26 фебруара; Франсоа (Ј. Хајман, Париски кочијаш), 28 фебруара; Луц (Р. Бенедикс, Ноћ уочи Нове године), 3 марта и 31 децембра; Коста (Ф. Диманоар-Ђ. Рајковић, Ђушка поштопото), 6 марта; Јован (К. Тот, Же-

не у уставном животу), 13 марта и 14 априла; Барбоч, у истом комаду, 13 децембра¹⁷; Херман (Фр. Шилер, *Разбојници*), 16 марта¹⁸; Валентин (Араг и Вермон, *Записници ћаволови*), 17 марта; Илија Ликовић и Друга маска (Л. Костић, *Максим Црнојевић*), 19 марта; Ђира (А.

Хаџић, *Љубав није шала*), 21 марта¹⁹; Трећи ђак и Миланко (И. О. Сремац, *Грабанцијаши*), 1 априла; Бошко Југовић (Ј. Суботић, *Милош Обилић*), 2 априла; Јурго (М. Јовановић, *Сан и јава*, I део), 7 априла; иста улога, *Сан и јава*, II део), 8 априла; Ланселот Гобо (В. Шекспир,

Перла Добриновић као Мидас у „Галатеји“

Млетачки трговац), 11 априла; Петар (Е. Сиглигети, *Три брачне заповести*), 24 новембра²⁰; Јован (Е. Скриб, *Министар и свилар*), 28 новембра²¹; Јоаким Сапун (К. Трифковић, *Честитам*), 1 децембра; Писаревић (К. Трифковић, *Школски надзорник*), 3 децембра Тапетар (Л. Телечки, *Нашла врећа закрпу*), 6 децембра; Гроф Сусекс (А. Дима-Јерман, *Катарина Хауардова или круна и губилиште*), 8 децембра; Алберт (В. Диканж и Дин, *Карташ*), 15 децембра; Паж краљичин (Фр. Шилер, *Дон Карлос*), 20 децембра; Никиша (Ј. Сигети, *Стари Бака и његов син хусар*), 22 децембра; Понс и Пјер Гренгоар (В. Хиго-Ш. Бирхпфајер, *Звонар Богородичине цркве*), 26 и 27 децембра и Јосиф (Бризбар и Нис, *Париска сиротиња*), 29 децембра 1874 године.

Као што се види, Добриновић све више узима маха. Игра већином комичне улоге и даје их природно и непосредно, али постепено улази и у озбиљну карактерну и драмску струку. Он је још млад, с темпераментом који не зна за границе, и покаткад се сувише захуктава. Критика то непрестано подвлачи. Он превазилази многе своје старије другове. Још сувише млад, скоро потпуно замењује Телечкога у његовим најзначајнијим улогама. И 1875 године даће неколико креација што још дубље обележавају његов глумачки успон. Добро ће бити да се и те улоге наведу редом: Јевта Пурић (И. О. Сремац, *Сађурица и шубара*), 1 јануара; Бошко Југовић (Ј. Суботић, *Милош Обилић*), 6 јануара; Ђира (А. Хаџић, *Љубав није шала*), 9 јануара; Други сељак (Ј. Јовановић, *Шаран*), 14 јануара; Надан Бојимир и Друга маска (Л. Костић, *Максим Црнојевић*), 19 јануара; Франсоа (Ј. Хајман, *Париски*

кочијаш), 22 јануара; Пистол (А. Дима, *Кин*), 26 јануара²² и 23 фебруара; Цветко (Е. Сиглигети, *Војнички бегунац*), 30 јануара; Јурго (М. Јовановић, *Сан и јава*, I део), 2 фебруара; иста улога, *Сан и јава*, II део), 6 фебруара²³; Јован (Х. Милер, *Дипломата старе школе*), 21 фебруара; Хенрик (А. Хесе, *Звонар Павловске цркве у Лондону*), 26 фебруара и 9 марта; Јован (Е. Скриб-И. Вучетић, *Први састанак*) и Вајгл (Ј. Х. Мирани, *Без женидбе*), 2 марта; Патрик (Ш. Бирхпфајфер, *Ловудска сиротица*), 5 марта; Јероним (Ламберт, *Госпођа од Сен-Тропеза*), 18 марта; Жан (Химдебранд, *Осам дана после венчања*), 21 марта; Грга (Ј. Фрајденрајх, *Границари*), 23 марта²⁴; Понс и Пјер Гренгоар (В. Хиго-Ш.Бирхпфајфер, *Звонар Богородичине цркве*), 29 марта; Трећи ђак и Нића (И. О. Сремац, *Грабанцијаши*), 30 марта; Ђорђе (Ф. В. Хаклендер, *Тајни агенат*), 3 априла; Барбоч (К. Тот, *Жене у уставном животу*), 5 априла; Ранко (М. Бан, *Српске Цвети*), 6 априла; Тошица (К. Трифковић, *Избиражница*), 14 априла; Валтазар (В. Шекспир, *Ромео и Јулија*), 19 и 23 априла и Кошељев (С. Х. Мозентал, *Царица Марина*), 27 априла 1875 године.

Ту се заустављамо. Дружина почетком маја одлази на пут и враћа се у Нови Сад тек 14 децембра. Добриновић, бесумње, тумачи за то време још неке улоге које нисмо у могућности да забележимо. Претстављајући већ извођене комаде у Новом Саду, глумачка дружина обично припрема репертоар за нову сезону. У то време се извођење тога репертоара не може више ни замислiti без Добриновића. Он у провинцији, уосталом, даје и прву своју улогу 1873 године, Јована у

Љубавном писму. Ако се може ве-
ровати једном писцу, Добриновић
већ 1875 године тумачи првипут сво-
ју најчувенију улогу, Кир-Јању²⁵.
Свакако негде у провинцији, јер се
поуздано зна да то није било у Но-
вом Саду. Можда Добриновић и
1873, опет негде ван Новог Сада, и-
гра више но што нам је тренутно
познато; као што је више но изве-
сно да од 19 априла до 17 новем-
бра 1874 године, кад се трупа поно-
во бави на гостовању у унутрашњо-
стима, исто тако игра и игра.

Његов глумачки дар је већ у по-
четку несумњив. Као полетарац, он
не лута, одмах даје зреле и апсо-
лутне креације, каткад толико ин-
туитивно да то задивљује у њего-
вим годинама. У Београду се учи
у Бачванскога. Али у Новом Саду
нема редитеља у правом значењу
речи. Глумци су тамо углавном о-
стављени себи. Добриновићу то као

да не смета. Његов се геније диже
и врхуни сопственим крилима. Већ
почетком 1876 године, он је глумач-
ка личност без које се не може за-
мислити озбиљнија претстава. Због
његове болести отказује се једна
претстава и заказује тек кад он о-
здрави²⁶. То већ нешто значи. Не
почиње глумити у Новом Саду но у
Вршцу. И Милка Грցурова ступа
првипут на позорницу у провинцији,
у Винковцима, 19. јула 1864 године²⁷. Међутим, први глумачки ко-
раци Добриновићеви везани су за
Београд. Доцније ће он Београду
посветити најзрелије године свога
генија, од 12. јануара 1913, да 21. де-
cemбра 1923 године Новосадском по-
зоришту поклони и своју дивну глу-
мачку смрт. Ако се не схвати као
богохуљење, једино је Народно по-
зориште у Новом Саду и имало
права на његову смрт, јер је он у
њему стварао незаборавна глумачка

Милан Поповић и г-ђа Перић у комаду „Оде воз“

дела и осетио сласти младе славе и
таштину највеличанственијих људ-
ских узлета и напора у својим зре-
лијим годинама.

Живојин Петровић

¹ Ђорђе Малетић, *Грађа за историју Српског народног позоришта у Београду*, стр. 457.

² Српска сцена, I, 1942, бр. 19, стр. 642.

³ Исто.

⁴ Писмо П. Добриновића М. А. Симићу од 2 новембра 1872.

⁵ Молба П. Добриновића управи-
Народног позоришта у Београду од
31. јануара 1872.

⁶ ...*Позориште*, II, 1873, бр. 44, стр.
176 и бр. 45, стр. 180.

⁷ *Позориште*, III, 1874, бр. 51, стр.
210.

⁸ Добриновић, црнац, много обе-
ћава. Већ се сада слободно креће
на позорници, па само док му, што
но реч, пукне међ очима, то ће на-
ша позорница стећи у њему честита
и ваљана комичара (*Позориште*, II,
1873, бр. 51, стр. 203).

⁹ Добриновић као Грга понео је
тога вечера веома тешку улогу, и
ако му ваља приметити, да за „чи-
чу“ беше првећ брз у говору и неким
гестима, али местимице подсе-
ћао нас је на најбољега приказива-
ча те улоге, на којега се угледао
(*Позориште*, II, 1873, бр. 55, стр.
219). — Ваљда је тај „најбољи при-
казивач“ Лаза Телечки. Али Добриновић га није могао гледати, јер је дошао у новосадско позориште по-
сле његове смрти.

¹⁰ Одмах за њима (Л. Маринко-
вићева и Л. Хаџићева) долази До-
бриновић, који је био онај прави
препредени коморник Јоза Скочић,
који хоће да служи, али се строго
држи начела, да „хаљина чини чо-
века“, па тако не ће да носи „лив-
ре“ и не ће да му се каже „ти“ него
„ви“, или „господине“ (*Позориште*, II, 1873, бр. 56, стр. 223).

¹¹ У једној оцени се каже да је
у тој улози „био добар, па се и ве-
што пренемагао као „швалер на но-
те“ и као материна маза, само што
се од свог млађаног жара дао по
где где занети, па је и оно чинио,

што му као Грујици није приличи-
ло. Тако н. пр. кад долазе људи с
вилама у хватанку, а наш ти се Гру-
јица сакрије под сто, па ти прови-
рује испод њега, наравно на велико
весеље и задовољство Чича-Стеви-
ног света. Што приличи Никици, не
приличи Грујици. За то бисмо га
пријатељски световали, да се окане
„ефектхашераја“, ако му је забиља
стало до приказивачке уметности и
до свога глумачког напретка” (*По-
зориште*, II, 1873, бр. 60, стр. 239). —
Никица је личност из Сигетијева
комада *Стари Бака и његов син ху-
кар*.

¹² У игри Добриновића, као брице,
искочило је много места јасније и
разговетније, на велико задовољ-
ство и уживање публике, која му је
то одмах и признала. Овај је млади
глумац за кратко време, својом мар-
љивом, умном игром, знао стећи
наклоност и добру вољу овдашње,
у аплаузу не баш издашне публике
(*Позориште*, III, 1874, бр. 2, стр. 7).

¹³ Нарочито је наглашено да је
Добриновић „и сад показао да уме
мислити и да има непосредности из-
међу мисли и покрета“ (*Позориште*,
III, 1874, бр. 7, стр. 27). То се одно-
си на претставу од 7. јануара. Суд
о другој претстави гласи: „Добриновић као Ризото стекао је и опет
лепога признања своме глумачком
раду. Штета само што се више пута
захукавао, да се огреши о Ризотов
карактер неумесним кревељењем“
(*Позориште*, III, 1874, бр. 13, стр. 51).

¹⁴ У оцени се за Добриновића и
остале глумце просто вели да су
„учинили своје како су најбоље
знали и умели, а док се још мало
боље учврсте у својим улогама, у-
чиниће по свој прилици и више“
(*Позориште*, III, 1874, бр. 20, стр.
79).

¹⁵ Требало је да игра Андрију,
као што се види из листе (*Позориште*,
III, 1874, бр. 19, стр. 76). Из ре-
цензије се, међутим, види да је и-
грао Тому место оболелога Ј. Бо-
жовића и „био на свом месту“
(*Позориште*, III, 1874, бр. 25, стр.
99).

¹⁶ Добриновић је Кларина, тог муд-
ријаша, који напослетку зло про-
лази, живим и смелим цртама цртао,
само нам се чини, да би му се ва-

љало више савијати и превијати према приликама (*Позориште*, III, 1874, бр. 27, стр. 107).

¹⁷ У суду о Добриновићу стоји да је као Барбоч био „оригинални кортеш, који се тужи на „дијету“ што не ће да донесе закон, да се „посланици бар сваке године по једанпут бирају““ (*Позориште*, III, 1874, бр. 57, стр. 235).

¹⁸ Г. Добриновић је био прилично добар Херман (*Позориште*, III, 1874, бр. 36, стр. 143).

¹⁹ Оцењиваоч га „похвално спомиње“ са женама (*Позориште*, III, 1874, бр. 40, стр. 159).

²⁰ Епизодне улоге одиграли су као што треба Ј. Маринковићка, Љ. Зорићева и Добриновић. Ово двоје последњих отпевали су такођер и неку песму, која је као с неба пала у последњу радњу, и морали су је на бурно захтевање публике и поновити (*Позориште*, III, 1874, бр. 47, стр. 195).

²¹ Сајевић и Добриновић (Јован) били су на своме месту, а то се не би дало рећи о осталима, које ни-

смо овде споменули, премда су и они њишили што су могли, али то је врло мало било (*Позориште*, III, 1874, бр. 49, стр. 203).

²² Добриновић, да није добар глумац, могао би као полишинел врло лепо живети. Он је први, ове врсте комичар на нашој позорници (*Позориште*, IV, 1875, бр. 12, стр. 47).

²³ Добриновић се у оцени назива „љубимцем свију, који се радо смеју добрым досеткама и хумору“ (*Позориште*, IV, 1875, бр. 17, стр. 67).

²⁴ Добриновић као Грга развеселио је публику више пута својом шалом, само бисмо му световали, да се чува сувише велике живахности у покретима и брзања у говору (*Позориште*, IV, 1875, бр. 33, стр. 131).

²⁵ Р. Ј. Одавић у *Народној енциклопедији* Ст. Станојевића, I, стр. 608.

²⁶ *Позориште*, V, 1876, бр. 3—6, стр. 12, 16, 20, 24 и 32.

²⁷ Д-р Д. Кириловић, *Српско народно позориште*, стр. 15.

Из живота МЛАДОГА ГЕТЕА

(ПОВОДОМ ПРЕТСТОЈЕЋЕ ПРЕМИЈЕРЕ
ЊЕГОВЕ „СТЕЛЕ“ У НАР. ПОЗОРИШТУ)

Љубав младе Фридерике, пасторове кћери, коју је огрејало младо и жарко сунце Гетеове ране младости, најлепша је не испевана, већ проживела песма великога песника.

Данаас, после више од сто година живи и у књигама и у срцима оних који помињу Гетеа, ова девојка која је своју срећу заменила бесмртношћу. Да се њена срећа остварила, можда се не би потомство барем у толикој мери сећало: она би проживела свој век у тихој атмосфери брачног склоништа. Али судбина не пита људе и не чека! — И ми данас не можемо са сигурношћу да утврдимо да ли се срце ове младе девојке хранило том успоменом до краја живота, или је бол остао скривен до старости у гробу њене душе.

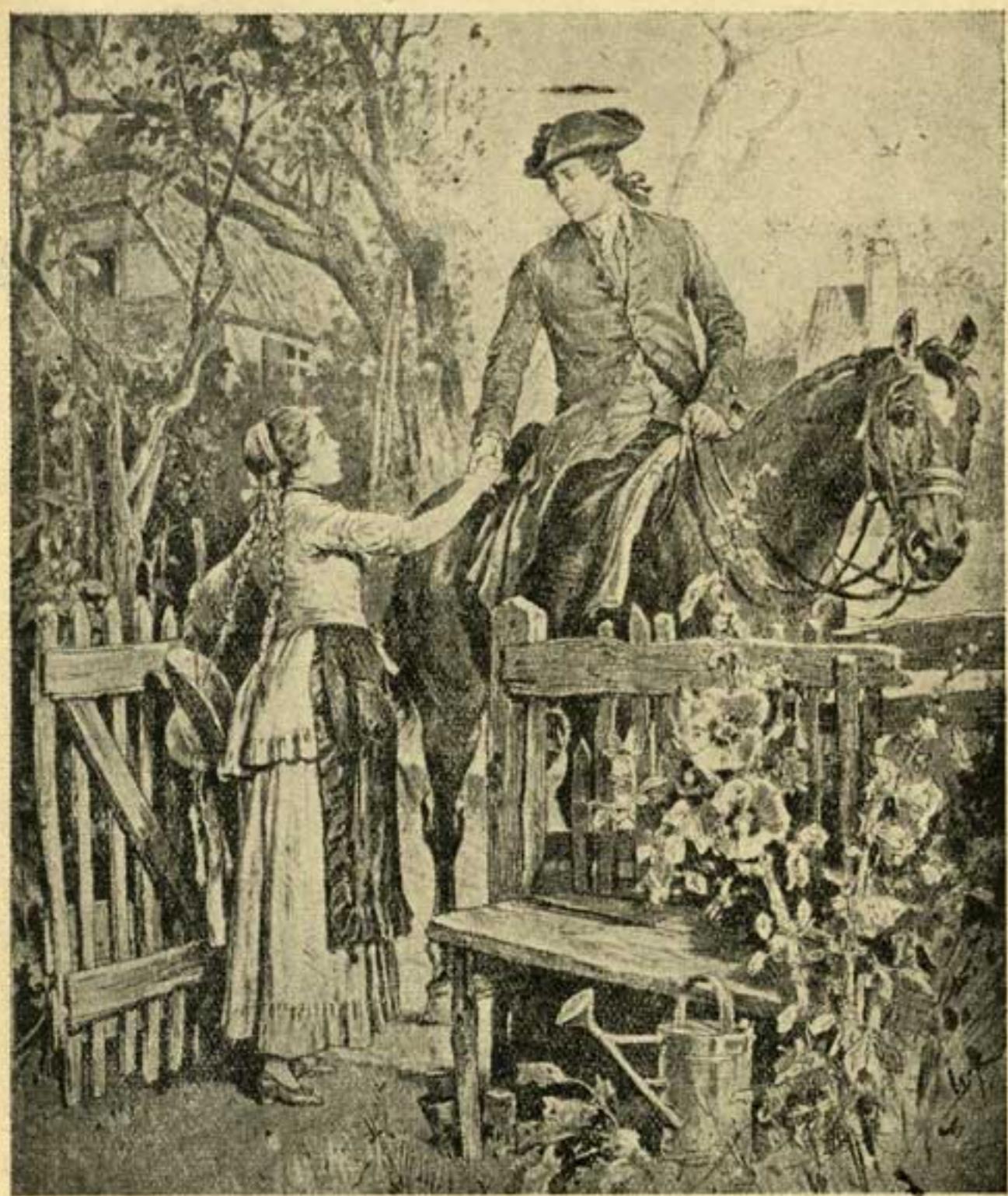
Сезенхајм, тихо сеоце шест сати хода далеко од Штраубурга, било је скромна сцена на којој се одиграла ова тиха идила. Он, штрасбуршки студент, навршио је био тек двадесет и другу годину. Пред штрасбуршком дивном катедралом родило се у њему једно неизбрисиво сазнање о духу немачке уметности таквом силином, да су врло лако са њега спали сви остати и избрисали се сви заостали трагови рококо-а. Заједно са нешто старијим Хердером пропутовао је Елвас сакупљајући народне песме. Народне традиције и сеоски идилички миран живот необично су га привлачили.

То обое нашао је у тихоме стану жупникову у Сезенхајму. Стари пастор одхранио је у своме дому четири кћери и једнога сина. Већ код првог доласка у ово сеоце, десетог или једанаестог октобра 1770 увео га је његов друг Вајланд у гостољубију жупникову кућу. Фредерика у њеном сликовитом елсашком костиму допала му се на први поглед; он јој пише одмах после свог повратка у Штрасбург, шаље јој песме које су долетале као птице зими и с пролећа у њен тихи стан. То су можда најлепше Гетеове песме из тога времена, а међу њима је најпознатија и најлепша она: »Wilkommen rund Abschied« (»Добро дошао и збогом пошао«), коју су и многи композитори компоновали.

С пролећа, 1771 остало је Гете као гост пуних пет недеља у жупникову дому у Сезенхајму. Необично му се свиђао овај тихи, једноставан и пристежући живот на селу. Тежак је расстанак био када је он морао да се враћа у Штрасбург због полагања испита. А када је био позван да се са студија врати натраг кући у Франкфурт, осећао је да је то опроштај за навек.

Са премијере „Риголето“ од Ђ. Верди-а

Млади Гете и Фридерика Брион у Сезенхајму

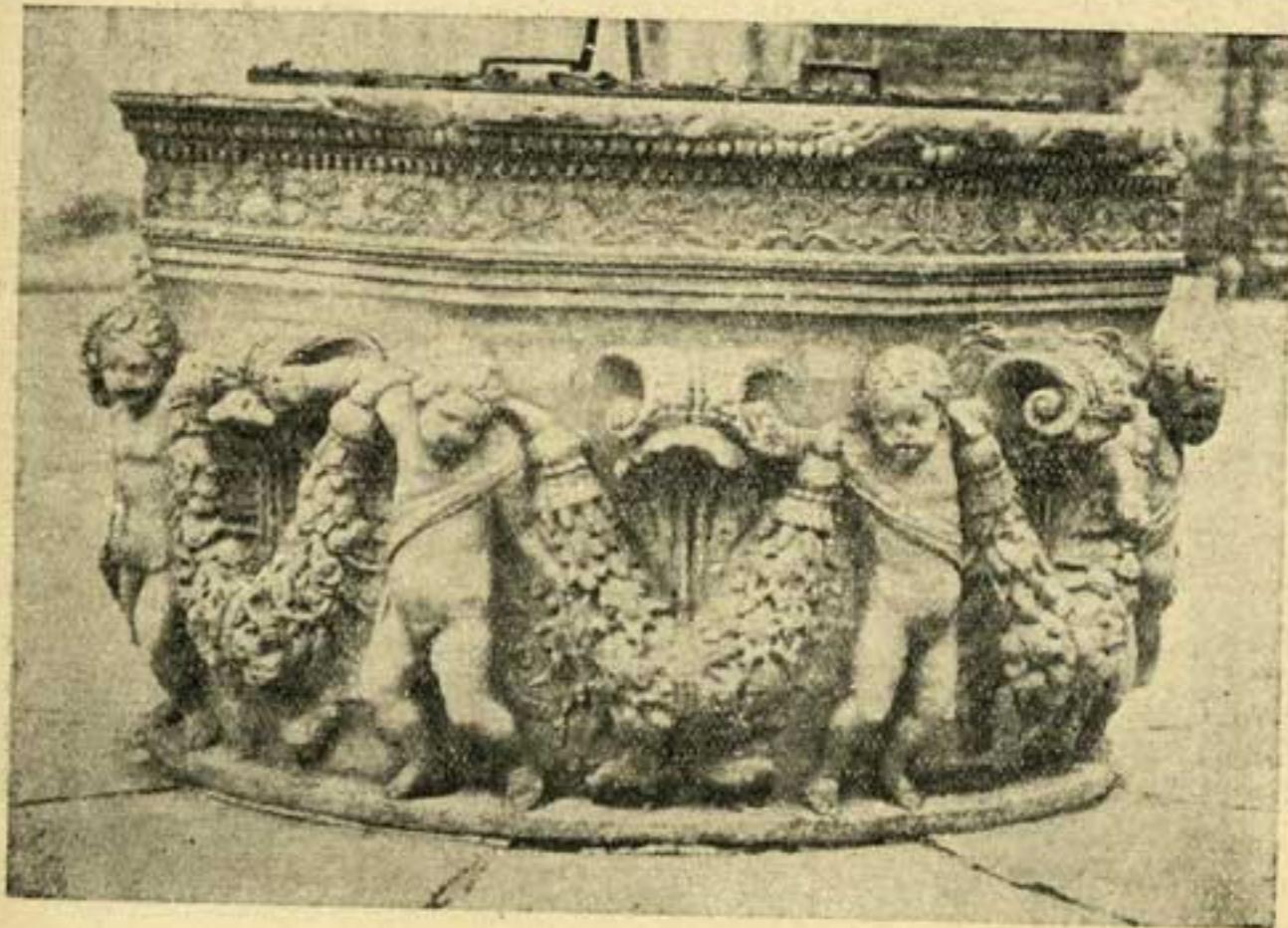
Тој »срећној игри« био је крај. Гете је сам признао, да мора да се удаљи јер би »њу то коштало животак« — тако је била слаба, болешљива и нежана. После четрдесет година, песник, већ је превалио 60-ту, тражи објашњења и оправдања за овај свој поступак. Истина, да је време својом ко-преном сакрио све оне живе и свеже боје младе љубави, али Гете не би био онај велики следбеник истине да не би макар и доцкан себи поставио питање кривице, па је дошао до закључка: »овде сам био први пут кри-вац«, а у своме делу »Dichtung und Wahrheit« отворено каже: »Ја сам тада једну дивну душу тешко погодио«.

Фридерика је остала неудата целога живота, и после очеве смрти заједно са млађом сестром Софијом узела је иглу у руке и тиме се пре-храњивала. Њен живот протекао је у тихоме раду и доброти за свога ближњега. Доцније ју је упознао елзашки жупник и велики пријатељ људи Оберлин, када је олуја француске револуције прохујала земљом. Тешко је казати да ли је Фридерика свој бол преболела. Она се са Гетеом још једном у животу срела и тада га тако мирно пресрела, да је песник добио ути-сак као да му је све опростила. А шта је она истински осећала, то је собом и у гроб понела. Ниједно писмо, ниједна жална реч није нам остала.

Трагика овог младог живота повећана је још и тиме што ми не знамо како је Фридерика изгледала. Интересантно је то, што се и несмирени, не-срећни песник У. М. Р. Ленц у њу смртно заљубио када је био у Сезенхајму. Он је на крају морао признати, да је Гете у љубави био срећнији.

Фридерика је провела последње године живота у Мајсенхајму код Лара у жупникову двору, где је априла 1813 у 61 години живота преминула. Њен гроб је у Мајсенхајму; на гробном камену су урезане речи: »Један зрачак песника сунца пао је на њу и орлеолом бесмртности ју овенчао«.

Нанс Штурм

Позоришни музеј

— Посета Музеју Прусских државних позоришта —

Идеја позоришног музеја биће и код нас у најскороје време остварена. Позоришни музеј обухватаће све оно што чини историју српског позоришта, његово развиће, његову величину и његову славу. Ту су, грамофонске плоче, на којима је сачувана индивидуалност глумчеве и певачеве природе, портрети и фотографије свих уметника, редитеља, свих уметничких сарадника на пољу позоришне уметности, свих управника и директора, репрезентативне улоге у костиму, писана документа, сва литература, глумачки и пишчеви рукописи, архив, часописи и разне едиције, сценографске скице, макете важнијих инсценација, драгоценни костими, намештај од историске важности, типови оружја, типови наших стarih варошких и сеоских ентеријера, трофеји, венци, документа о одликовањима и гостовањима, критике дневне штампе — једном речју све оно што садржи уметнички, национални, технички и историски карактер позоришта.

Тим поводом доносимо чланак г.
Др. Ралфа Баденхаузена драматурга
Штатстеатра у Берлину: О Музеју
позоришне уметности у Берлину.

Долазећи од »Лустгартен« или кроз »Еосандер-портал« у Берлински дворец, натпис на две месингане плочице, на десној страни Шлитерхофа, показују да се ту налази »Музеј пруских државних позоришта«. У десет светлих дворана смештене су слике, модели, књиге и рукописи који приказују историју државних позоришта Берлина, и прошлост немачког театра уопште. Основица овога музеја била је »позоришна збирка Луја Шнајдерак«, који

је био први својом замишљу о једном позоришном музеју.

Луј Шнајдер (1805—1878) био је пруски дворски глумац, а доцније и лектор на краљевском двору. Ма да је као глумац био необично цењен и омиљен, морао је године 1848 за увек напустити позорницу, пошто се није сведео револуционарној публици тога времена. Његов многоструни таленат нашао је ускоро друго поље рада. Постао је прерађивач позоришних комада и преводилац, та-ко да је за кратко време био по-знат и ван граница Берлина.

Под именом Бот, издавао је »По-зоришни репертоар за иностранство«, док је његово дело »Историја опе-

ре и Краљевске опере у Берлину«, његово најзначајније историско по-зоришно дело. И на социјалном пољу осетила се његова делатност, пошто је основао први завод за осигурање глумаца у Немачкој, и био одлучан борац за економско обезбеђење и социјалну равноправност немачких уметника.

Па ипак највећу вредност претстављају његове збирке.

У раздобљу између година 1820—1840, Шнајдер је сакупио све што је било од вредности и важно за историју позоришта. На својим путовањима у Лондон, Париз и Петроград прикупљао је многе драгоцености, обилазећи брижљиво антикварне и уметничке трговине. Поред тога добијао је и много поклона од својих колега и сликара, и на тај начин успео да сакупи све што је најважније од позоришне графике и цртежа великих европских држава. У збир-

ци се налазе и 14.000 листова и 1200 ретких књига. Так пре неколико година ова је збирка систематски преуређена, тако да један каталог одговара на сва питања уметника и писаца.

Када је 1927 била отворена велика позоришна изложба у Магдебургу, берлинска позоришта, доследна својој историјској традицији, била су обилато заступљена са много драгоценог материјала. Тај материјал је већ тада претстављао мали музеј. По закљученој изложби био је смештен у магацине. Када је ова збирка временом постала све већа, месеца октобра 1936 сакупљено је све на једном месту, и учињено приступачним за ширу публику. Да је ово остварено, има се на првом месту захвалити врховном заштитнику пруских позоришта маршалу Рајху, Херману Герингу, затим пруском министру финансија Попицу, и генерал-

„Оде воз“ — слика воза у 1. чину

ном интентанту и државном саветнику Тајетјену.

Посетиоцу музеја указује се један читав позоришни свет, почев од слика великих драматичара, глумаца и глумица, певача и певачица, па све до позоришних програма, модела, сценарија, и то све до у најновије доба. Ту се види, како је требало превалити велики пут од отварања Берлинског народног позоришта, 5. децембра 1786, до данашњих напора позоришне виртуозности.

Проживљује се борба са укусом гледалаца, борба противу критике штампе, као и борба за стварно признање стваралаца позоришне уметности. Ту налазимо Ифланда, Волфа, Фолмера, Матковског, Розу Папе и Аманду Лидер.

Ту видимо велике певаче Вагнерових опера, Алберта Нимана, Тихачека, као и Жени Линд, Паулину Луку и Елзу Леман. Нису заборављени ни играчи и играчице балета: Фани Еслер (под њеном сликом налази се мала ципелица чуvene прима балеоне), породица Тальиони, играчица Церито и Луцила Гран, само неке да поменемо.

Изложени су и нацрти за костиме Берлинске опере из доба Фридриха Великог, са власторучним карактерима овог чуvenог краља. Изложене су и старе реквизите из »Рајнголда«, као и једна стара соба са премијером »Чаробног стрелца« од Вебера, из године 1821. Па ипак су сва та, за наше данашње појмове примитивна срећства, одушевљавала публику, исто онако као данашње сценарије, које имају толико техничких могућности.

Када је први пут 1774, извођен у берлину »Гец фон Берлихинген«, Гетеово име није било забележено. Стјало је забележено: »Сасвим нова драма у пет чинова, која је на

нарочити и необичан начин састављена од образованог и оштроумног писца. Кају, да је начињена по Шекспировом укусу. Било се у недоумици, да ли да се ово дело прикаже позоришној публици, али се на захтев многих пријатеља попустило, и све учинило да се овај позоришни комад прикаже.«

Ништа није изостављено што спада у шаролики позоришни свет. У посебној сали видимо развитак позоришне светлосне технике на ма-лим модедима, од луча до модерних рефлектора. Много шта се држи у магацинима, и излаже у по-себним специјалним изложбама. То су теме из историје позоришта, као »Хероји и хероине«, »Позоришна сцена у своме развоју од Средњег века до данас«, »Модерни позоришни костим«, »Рихард Штраус у немачкој опери«, »Позоришне зграде Трећег Рајхак«, итд.

Ово су покретне изложбе, које се приказују у осталим градовима Рајха приликом јубилеја и нарочитих позоришно-уметничких састанака. Тако да основна идеја овог позоришног музеја није потекла из разлога курнозита, или такозване жеље у-потпуњава нечег што треба сачувати. Заступљен је само онај материјал који има позоришно-уметничку и културноисториску вредност. Најотменији задатак јесте дати потстрека за сарадњу на уметничком стварању садашњости и будућности.

Ставиће се питање, да ли један музеј то може постићи? Сигурно. Јер ниједна уметност није у толикој ме-ри везана традицијом као позоришна, коју у двоструком погледу сматрамо заиста ликовном уметношћу. Постоје вечити закони позоришта. У свој њиховој разноликости и много-страности приказује их берлински позоришни музеј.

Марко Мариновић [Љуба Красић] у комаду „Оде воз“

СТАРИ ГОСПОДИН

на имању „Св. Агата“

(ПОВОДОМ ИЗВОЂЕЊА ЊЕГОВОГ „РИГОЛЕТА“)

Једно кишно септембарско јутро. Тешки облаци пуни кише надвили су над широком и далеком равницом, брижно обрађеном, претвореном у башту пуну дивне вегетације и пуну хране и њеном господару и сељаку који је обрађује. Налази се недалеко од градића Бузета у северној Италији, а носи име по старој црквици која је на овоме имању и са које и по дану и по ноћи са старога торња откуцавају сати, једини знак живота у овоме крају за старога господара и за његове раднике: Света Агата.

Рано је јутро, једва да је свануло, а већ је на имању све живо. Стари господин растворио крила своје спаваће собе, да се надиша свежа ваздуха. Данас, као да га не привлачи његова пространа соба са њеним огромним Ерард-флигелом, нешто га вуче из ове собе, у којој је он створио своја најбоља дела. Подземни канал има ускоро да почне да функционише, израђен према његовом нацрту и плану, и изведен под његовим надзором. Када претегну сушни дани, потребно је да се поља и ливаде натапају водом, да донесу обилна плода.

Ено га са радницима у скоро седам метара дубоком каналу, загнуо рукаве, у рукама му метар, мери, наређује и исправља. Мало доцније долази и његов пријатељ Аривабене, један од данашњих бОльих музичких критичара у Турину. Чудна ствар, да критичар налази музичара са метром у руци у дубокоме каналу, а чудније је још то да се стари господин неће наћи увређеним ако му господин Аривабене каже да «Дон Карлос» не варља, а увредиће се смртно каже ли му да није способан ја грађевинарски посао!..

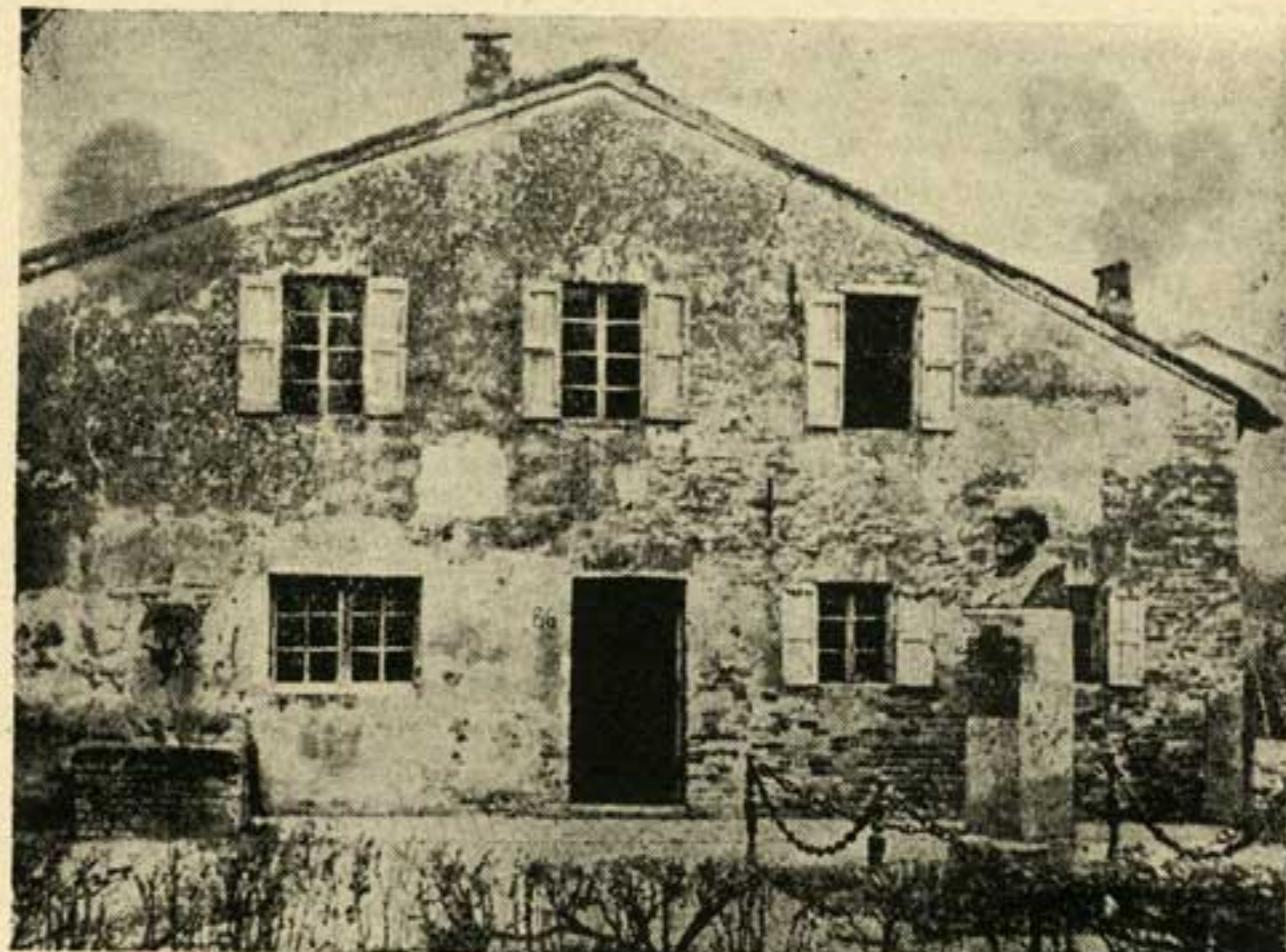
Да, такав је био строги господин са имања света Агата, рођен у сиромашној кући у Ла Ронкале, неколико километара далеко од овог лепог господског поседа. Та груда земље на којој је одрастао, а која га ево није пустила од себе целога његова живота, била је његова велика страст. Она му је давала енергије за нова дела која је свет са нестрпљењем очекивао, и њима се дивио. Он је овде живео као пустинjak, док је цео свет о њему писао и говорио и оно што јесте и оно што није, али увек фантастично и невероватно. Међутим, он је остао увек оно што је од почетка био: сељак, човек веран земљи коју је његов отац обрађивао, док је цео свет на кугли земаљској шапутоа његово име са страхопоштовањем и дивљењем. Ђузепе Верди стоји исписано на свим плакатима света — а он који се целога века плашио да се покаже пред позоришном завесом — повлачи се на своје имање да тамо живи са природом, са наивним и сиромашним људима — далеко од »лудака из велеграда«. —

Живот на селу овога великога уметника био је загонетка целом културном свету — а баш тај живот овога племенитог човека открива нам многе његове добре особине које нису забележене у многим његовим биографијама или нису довољно цењене.

Међу многим његовим добрым особинама, које смо ми у нашем спису већ раније поменули, нарочита је љубав према животињама. Његова два верна пса нису га никада и никаде оствљала. Он их је звао својим „израдничима“. Мало псетанце „Лулук“ има на његову имању свету Агату и надгробни споменик на коме је уклесано: »Једном од мојих најбољих пријатељак.«

Тек пред крај живота напустио је Верди своје имање и преселио се ради лечења у Милано. Али његов дух ведар, пун љубави за човека и његов рад, за земљу која нас храни, остао је тамо где је провео најбоље године свога живота и свога рада. Све одише његовим духом и његовом добротом. И када посетите свету Агату која је данас постала хачилук не само Италијана већ и целог културног света, може вам се десити да га у сенци дрвећа сусретнете — али само у тишини и самоћи — јер стари господин у »Св. Агати« није волео ни хвале ни аплаузе, није волео триумфе ни дочеке, већ је тражио срећу у тихом и скромном раду и волео божју природу која са великим духовима разговара.

Др. В.

Кућа у којој се родио Ђузепе Верди

ДВА НОВА ПИСМА

Рихарда Вагнера с његовом другом бављену у Паризу

Вагнер је по други пут дошао у Париз у најдубљој потиштености. Нада да ће му његов добротвор, велики војвода од Бадена, издејствовати од саксонске владе одобрење за привремено бављење у Карлсруе ради спремања »Тристана и Изолдек«, показала се варљива. Он је добро знао и осећао да без његова присуства претстава мора да пропадне, као што се ускоро и догодило. Тако је био принуђен да као немачки музичар поново потражи срећу у туђини.

Он је већ упочетку свога бављења могао установити да је његова уметност нашла у Паризу одушевљених присталица. Едмон Рош, А. де Гасперини, Шанфлери и др. беху ударили темељ једној Вагнеровој заједници, на коју се он могао ослонити. У rue Newton, у којој беше нашао своје прижељкивано, мирно уточиште (в. Рихард Вагнер: *Мој живот*, III, стр. 193 и даље), примао је све пријатеље своје уметности, међу њима и Берлиоза. Његова настојања око извођења »Танхојзера« била су најпре узлудна. Тада је дошла пемоћ у лицу кнегиње Метерних, која је показивала велико занимање за његову музику. Она је на царском двору изнудила наређење за извођење »Танхојзера« у Великој опери. И поред наклоности с највишег места, имао је Вагнер да води много теже битке са директором завода, господином Ројеом. Највеће је тешкоће стварао тражени балетски

уметак у другом чину. Џокејклуб, у коме се скупљала најодабранија позоришна публика, очекивао је балет баш у оно време кад његови члакови долазе у позориште (в. Рихард Вагнер: *Мој живот*, III, стр. 242 и К. Ф. Глазенап: *Живот Рихарда Вагнера*, III, стр. 306). Вагнер је одбио да напише балетски уметак који му је тражен за други чин. Желео је да се дело по сваку цену изведе онако како га је он замислио. Све те тешкоће, о којима је широка јавност била обавештавана преко достављача, претворене су чак у "сензацију". Кад је дошло време за претставу, затражила је противничка страна, Џокејклуб, да се свакако задрже сва места, и чак су ишли тако далеко да су хтели велики број улазница да узму за себе. Управа је објаснила да местима у позоришту располажу двор и његова околина. Вагнер је, напротив, потанко обавештен о опасности која му прети од многобројних противника, покушавао да доведе на претставу повише присталица своје музике (в. Рихард Вагнер: *Мој живот*, III, стр. 247 и даље). Тако се припремала и развијала битка два тabora, која се јасно огледа у свима Вагнеровим списима и писмима. Једној приврженици, чијем се име ну досад није ушло у траг, пише он 19 фебруара 1861 године:

Помислите само, врло поштована пријатељице, да сам Ваше писамце од шаснаестог неким заиста чудним случајем добио тек

данас. Хитам да Вам кажем да сам Вам врло захвалан што показујете нешто занимања за претстојећу претставу Танхојзера! Учинићу све што могу и што се уопште може, да испуним Вашу жељу да добијете места за прву претставу. Ја сам узаптио сва она места која нису у претплати, или, као што веле, сва места која нису задржана за царски дом, министре итд.; остаје ми на располагању мали број места, кутика-мо мањи но што ми треба да задовољим поруке што су ми их упутили пријатељи, од којих су неки потегли издалека. Како ћу да се извучем из шкрипца, још не знам, особито због тога што ми кажу да у таквим приликама воде недопуштену трговину сви одреда, почев од контролора до директора.

Ипак будите уверени да ћу се борити као лав да Вам набавим места која желите.

Лист треба да дође тек крајем месеца, а Билов се пожурио.

Још једном примите најсрдачнију захвалност на Вашем тако неоценљивом пријатељству

од Вашег оданог

Рихарда Вагнера.

Да ли Вас занима главна проба?

Надамо се, да ће претстава бити у понедељак, 25 фебруара.

Нарочито му је било стало до тога да некако обрглати директора Велике опере да му уступи што већи број места. За претставу »Танхојзера« тражене су улазнице са свих страна и из свих земаља. Његова је дужност била да задовољи те жеље. И он је господину Ројеу упутио 4 фебруара 1861 године овакво писмо:

Превод тога писма гласи:

Драги Господине,
обраћају ми се људи с многих страна да им створим места за прве претставе »Танхојзера«. Потошто ми те молбе стижу из разних земаља од пријатеља, од којих већина треба да превали велики пут из Немачке, Швајцарске, итд., осећам се врло обавезним да им обезбедим седишта, место да пустим да их дочекају препровадавци, који можда продају улазнице мојим непријатељима. Али поред других послова који ме тренутно просто убијају, мени је немогуће да се бавим поглавито питањем смештаја својих пријатеља.

Стога сам се решио да г. Бакомелију, који ми је већ једном помагао на моје потпуно задовољство, и који ће Вам предати ово писмо, поверим искључиво вођење свих тих послова. Ви ћете га, дакле, сматрати као мога повериеника, подизао он из канцелерије у моје име ауторске улазнице за првих шест претстава, или се користио мојим правом да унапред закупљује сва места, ложе и засебна места у партеру која ми буду потребна.

Искоришћујем прилику да Вам се свим срцем захвалим на заузимању које показујете око извођења мого дела и да Вас уверим у најдубљу захвалност на свој Ваши пријатељској близи, којом сте ме необично задужили.

С највећим поштовањем остајем

Ваш врло одани

Рихард Вагнер.

На молбу му је одобрено да узме 100 улазница. Али њему то није било довољно. Вагнер је упутио го-

сподину Ројеју друго упорно писамце 2 марта 1861 године:

Ово би био превод тога писамцета:

Драги Господине,

Пошто нисам допустио никоме да дође на последњу главну пробу, нашао сам се у небраном грожђу, јер ми неће залећи чак ни 100 улазница, које сте ми синоћ послали с толико љубазности. И даље ми пристижу молбе наших уметника, заборављених пријатеља итд., тако да нећу можи да им се одазовем, ако ми не дате још педесет улазница.

Ја сад знам да би дворница, чак и кад бих се ограничио и на мањи број, увек била пуна, и да би ми само пребацивали они које сам одбио.

Допустите да будем упоран у молби, и примите срдачно поздравље

од Вашег врло оданог слуге

Рихарда Вагнера.

И поред тих мера, противничка страна, Џокејклуба, била је јача при расподели улазница и прекинула претставу бучним испадима.

«Танхојзер» је био спремљен за оркестарски концерт, који је Вагнер приредио док је борба око извођења опере била у јеку. Тим концептом је он успео да приближи своју уметност Французима. Уметнички успех био је значајан, али није био довољан да покрије трошкове приређивања. Вагнер се налазио у великој невољи.

У то време приспе поново у Париз госпођа Калергис, с којом се он нешто раније био срео (в. Рихард Вагнер: *Мој живот*, III, стр. 227). Она је била искрена приврженица његове музике. Кад га је опет видела, од срца је зажалила

што је зимус пропустила оркестарски концерт. Она му се искрено понуди да измири 10.000 франака као покриће трошкова. Вагнер прихвати понуду и удеси јој у знак захвалности извођење другог чина *«Тристана и Изолде»*. Певачке партије узму притом на себе Вагнер и госпођа Вијардо, а на клавиру је пратио Клиндворт из Лондона. Вагнер сам саопштава о томе: »Та врло значајна, интимна претстава била је у дому Вијардове; сем госпође Калергис, за коју је једино и извођена, присуствовао је још само Берлио« (в. Рихард Вагнер: *Мој живот*, III, стр. 228). О томе раном извођењу имамо занимљив подatak. Вагнер је у њему поред захвалности изразио и расположење пуно наде које га поново свом снагом покреће на рад. Он пише на једној малој улазници госпођи Вијардо:

И опет Вам по хиљаду пута најсрдочније захваљујем, драга, поштована пријатељице! Од јуче ми се, како ми изгледа, догађају многе лепе и пријатне ствари: да бар могу у томе да суделују сви које волим! Још увек се с велиkim задовољством подајем ћадама. Поздравите Берлиоза, зко га виђате! —

Хоћете ли бити љубазни да ми по овоме момку вратите ноте, које смо јуче довукли у Ваш пријатељски дом?

Поздравља Вас с пуно поштовања

Ваш
Рихард Вагнер.

Госпођа Марија Калергис, за коју је Вагнер захвална срца приредио интимну претставу *«Тристана»*, остаће до краја живота њагов згештитница и пријатељица, као што ће то доцније бити госпођа Муха-

нов. У искреној оданости посветио је он својој добротворки примерак својих „Скупљених списа“, кад су први пут изишли из штампе, на вељинској хартији. У једном писму, до кога је ту скоро дошао музички отсек Пруске народне библиотеке, са многим другим писмима, овако пише:

О, најдражи пријатељу! Што ме и поводом девете књиге опет питате коме је све ваља послати; то ми страшно иде на живце. Зар сте опет затурили последњи списак (за осму књигу)? — Ево шта ћете. — Кажете да ћете 3 примерка на вељинској хартији испоручити непосредним путем. Пошто поново питате за Везендонка (у Дрездену) и Муханову, претпостављам да ту подразумевате три своја примерка за забринуту госпођу проф. От. Брохауз (Лајпциг) с 1 примерком на мркој вељинској хартији, господина Ничеа у Базелу с 1 примерком V књиге на белој хартији и госпођу фон Шлајници у Берлину с једним примерком V књиге на белој хартији. Од ова три примерка засад ћете послати мени 1 примерак V

књиге на белој хартији за господу ф. Шлајници. Пошто госпођа сад није у Паризу, но ће нам ових дана доћи овамо у посету.

Лепо! Везендонка у Др. збрините непосредним путем. Г-ђу Муханов преко мене. — Дакле, пошљите ми (пошто сам два примерка већ примио: 1 на белој и 1 на мркој хартији) — још: 3 примерка V књиге на мркој и 3 примерка V књиге на белој хартији.

Осим тога 2 црно и 2 црвено повезана примерка.

Најлепше Вас поздравља

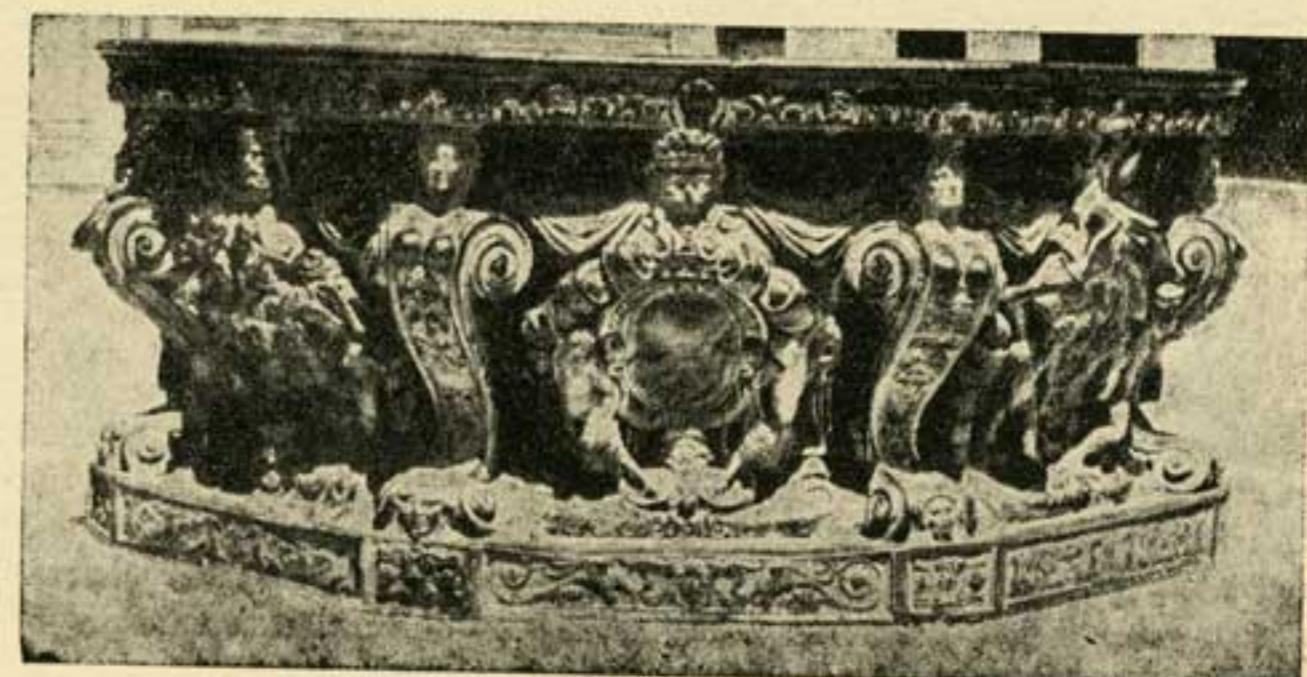
Ваш

R. Вагнер.

Писмо је без датума, без назначења места и примаоца. Прималац ће по свој прилици бити издавач Е. В. Фрич у Лајпцигу, код кога је први пут штампано целокупно издање Вагнерових списка у десет књига од 1871 до 1883 године. Писмо је, судећи по броју књиге која се помиње, из последње године коју је Ниче провео у Базелу, дакле из 1879 године.

(Из часописа *Die Musik*).

Марта Бекер

Моцарт - Шуман

(ПОВОДОМ ПРЕТСТОЈЕЋИХ ПРЕМИЈЕРА
ЊИХОВИХ БАЛЕТА)

27 јануара 1756 год. родио се у Салцбургу један од највећих музичких феномена, Волфганг Амадеус Моцарт.

Волфганг Амадеус Моцарт

За време од тридесет пет година живота Моцарт је написао 754 разних дела, од којих 132 нису била довршена. Ретко је који музичар са толико савршенства радио на свима музичким врстама.

У соло песми, камерној, симфонијској музici, опери и црквеној музici, Моцарт је дао ремек дела од трајне вредности, пуне свеже инвенције, изразите савршене у облику, пуне контраста. Целу скalu

људске природе од необуздане веселости до дубоке драматике, Моцарт је дао течно, природно и искрено. Продужавајући Хајднов правац, Моцарт је продубио музички израз и био претеча великог Бетовена.

Још у првом детињском добу, Моцарт је показао сасвим изузетну даровитост. Већ у шестој години после студија клавсена код свога оца Леополда, одличног музичара, Моцарт одлази на концертна путовања са својом четири године старијом сестром Маријаном, како су је из милоште звали Нанерол, која је такође била веома обдарен уметница на клавсену (клавиру). Њихов отац водио их је као вешт импресарио кроз концертне сале и дворове целог света.

Од тога времена улази Моцарт још као дете у живот, који ће му поред свег сјајног почетка донети много разочарања, бола, горчине пуне сталних новчаних брига и борбе за опстанак.

Заморен од животне борбе и болести, умире Моцарт 15. децембра 1791 у Бечу у немаштини и поред великог успеха „Чаробне фруле“. При ужасној снежној мејави која је и најближе пријатеље спречила да га отпрате до гроба, сахрањен је овај генијални уметник, чије су детињство и прва младост блистали у срећи, као пуки сиромах у општој грозници.

Роберт Шуман рођен је у Цвикау 8-VI-1810, а умро је 29-VII-1856 у Енделих код Бона.

Шуман припада романтици. Његова личност се одваја од осталих личности те велике музичке епохе. Његова личност је повучена у себе, обавијена меланхолијом. Карактеристична борбеност тога времена изражава се и у Шуману, само на свој особени начин. То није борбеност, бучна и страсна једног Хектора Берлиоза и Рихарда Вагнера. Шуман је увек одмерен, дискретан и питом у својој више принципијалној — па чак и имагинарној борбености. Шуман је нарочито био противник филистара, који су добили нарочито место у његовој фантазији.

Његов музички стил је изразито пијанистички, само што се његова

делатност није задржала, као код Шопена, само на клавирским делами.

Шуман је дао одлична дела и у камерној, симфониској музici и светској кантати. Поред великих облика, Шуман је дао много композиција малог облика али велике садржине. Баш у тим малим облицима Шуман је велики мајстор. Ретко је који музичар успео да да толико много музичке садржине и израза у тако концизној форми као Шуман. Његова дела се не одликују толико спољним сјајем, колико унутрашњом дубином.

Шуман је једна од најзначајнијих уметничких личности деветнаестог века, тако богатог великим музичарима, сликарима, књижевницима и научницима.

Вера Костић и Михаило Васић у балету „Карневал“ од Р. Шумана

Нови директор Београдске опере СТЕВАН ХРИСТИЋ

Рођен у Београду 19-VI-1885. Музичке студије завршио на Државном Конзерваторијуму у Лајпцигу 1908. Професори су му били Стеван Крел и Рихард Хоффман. Осим тога био је у диригентској класи код чуvenог Артура Никиша. После завршених студија у Лапцигу иде на даље двогодишње лиричке студије у Рим, Москву и Париз (1910—1912). У Народно позориште ступа као диригент 1912 год. После светског рата продужава диригентски рад у новооснованој Опери Народног позоришта. Год. 1925 постаје директор Опере на коме подносију остава до 1935 год. Кад је

основана државна музичка Академија, постаје редован професор за композицију. Као организатор радио је на оснивању Опере, која је достигла високи уметнички ниво. Осим тога основао је 1923 год. у Београду Филхармонију, која је показала одличне резултате. С јесени 1940 био је позван за музичког шефа и диригента Државне Радиостанице у Београду. Као диригент гостовао је у Атини, Бенови, Риму (Симфонијски концерт) и у Паризу (Радио-сим. концерт).

Као композитор ради на световној и црквеној музici. Поред величег броја песама уз пратњу клави-

ра, долази „Симфонијка фантазија“ за виолину и оркестар; „Рапсодија“ за клавир и оркестар, „На селу“, симфониске импресије за оркестар; „Уводна музика за Ораторијум „Васкрсење“. Две свите из балета „Охридска легенда“.

На пољу позоришне музике долазе музичка драма „Сутон“, која се изводила у Београду, Загребу и Братислави. Балет „Охридска легенда“, „Чучук Стана“ народни комад са певањем. Сценске музике за Вечитог младожењу, Уображеног болесника, Зимску бајку, Хамлета, Буру итд.

Из црквене музике „Опело“ за мешовити хор и Литургија за мушки хор.

Хорови: Јасен, Звезда, Дубровачки реквијем, Две побожне песме.

*
Полазећи од принципа мање говорити а више радити, нисам велики пријатељ изјава, зато ћу бити што краћи а резултат мога рада, надам се допуниће ову изјаву.

Долазим по други пут на дужност директора опере, после прекида од скоро осам година. Предатом стоји огроман посао и велики, компликовани проблеми, већи од оних који су били при оснивању београдске опере после светског рата, на којима сам тада радио.

Када сам последњи пут отишао са положаја директора Опере на

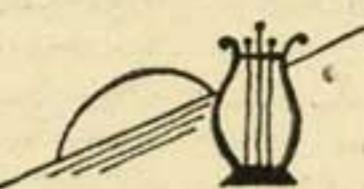
којој сам био десет година, Опера је имала изведенih преко сто оперских и балетских дела, међу којима су биле и три Вагнерове музичке драме: Холанђанин Луталица, Лоенгрин и Танхајзер. Три дела Рихарда Штрауса: „Салома“, „Каваљер с ружом“ и балет „Легенда о Јосифу“. Два дела Мусоргског: „Борис Годунов“ и „Сорочински сајам“. Изводила су се дела немачке, француске, италијанске, шпанске и др., поред великог броја домаће литературе, од класика преко романтичара и неоромантичара до модерних (Равел, Стравински, Де Фаља и других).

Један од првих проблема је стварање и проширење данашњег малог оперског репертоара, а у вези с тим попуњавање и јачање оперског ансамбла. Као и до сада за време 35-тогодишњег јавног уметничког рада имају пред собом уметнички циљ и при решавању проблема водиће ме уметничке победе у жељи да се оперски ниво подигне до највеће могућне висине.

За све ово потребно је времена, али се надам да ће добра воља и стрпљење дати потребне резултате.

За сада могу само рећи да сам решен енергично да приступим послу и да имам утисак да код ансамбла постоји велика жеља за интензивним радом.

Због тога сам уверен да ће се постићи и позитивни резултати у релативно кратком времену.

П О З О Р И Ш Н Е
Б Е Л Е Ш К Е

Герхарт Хауптман на западу и истоку Европе. — Позориште Chaillot у Паризу приказује ових дана »Rose Bernd« Герхарта Хауптмана у новој инсценацији. Позориште у Минску извело је по први пут драмску Хауптманову причу »Die versunkene Glocke« у белоруском преводу лирске песникиње Наталије Арсљев-Кучел.

»Антоније и Клеопатра«. — Шексипирова трагедија у којој Антоније пушта да »страст завлада разумом«. Антоније коме је љубав напрама Клеопатри била његова зла судбина, била је ових дана после дуже паузе изведена у »Немачком позоришту« у Берлину.

Антоније, један од тројице триумвира римског светског царства, с почетка срећом понесен и као државник и као војсковођа, подлеже најпосле, по Цезаревој смрти, чарма краљице Клеопатре и изгуби за врло кратко време битке, царство, славу и живот.

Антонијев живот читало је Шексипир код Плутарха који је тада већ био преведен на енглески језик, и потрешен овом језивом трагичном судбином човека, зрelog за највише подвиге, човека који је био позван да решава судбину највишега земаљскога царства, песник Макбета и Отела, сачинио је најпотреснију трагедију љубави — јачу него ону Ромеа и Јулије — јер овде се судбина љубав поиграла човеком у чијим је рукама била судбина света, а који се огрешио кад је подлегао својој страсти.

Берлинска позоришта. — У једном Писму из Берлина, које је објављено у 72 броју београдског »Донауцјатунга« од 28 марта о. г., даје Валтер Ширенберг занимљив приказ позоришног живота у садашњем Берлину. Он, пре свега, утврђује да у озбиљним временима апстрактно односи победу над конкретним. Отуд и оживљавање многих позоришних класика — појав који се не би могао десити у нормалним приликама. Тако је берлинска Фолксбине дала Грилпарцеву »Сафо« у новој инсценацији. »Сафо« је, као што је познато, на сасвим супротну плану од Гетеова »Тасак«; садржина ове трагедије могла би се свести на формулу: ко се посвети уметности, треба да се одрече живота. Режију трагедије дао је Карл Хајнц Мартин, Сафо је тумачила Мина Карстенс, развијајући и форматом и гестом оно што је демонско у овом удесу. У Државном позоришту (Штаттеатер) приказан је Калдеронов комад »Живот је сан« који је, такођер, изазвао одушевљење гледалаца. Ширенберг се пита шта је то што је овај комад с прилично апстрактном радњом толико приближило савременој публици? Можда извесни чулни елементи у глумачком тумачењу, можда високо интониран патос, можда барокни замах у гесту.

Поред ових класичних комада приказан је последњих дана и један модеран: »Бекство од љубави«, весела игра од Ренате Ул (у Малој кући Државног позоришта). Тема комада: стидљивост једног љубавног паре, пуног осећања.

Уредник и одговорни уредник д-р Винко Витезица
Власник и издавач: Српско народно позориште у Београду.
Штампа »ЛУЧ«, Краљице Наталије 100. — Београд.

СПУШТЕН СТОМАК

Тогоба после јела, надимање, подригивање, горка уста, болови у stomaku, болови иза плећке и у крстима, неуредна столица, повраћање, нервоза, несвестица, болови главе и вратних жила, тешко дисање, узнемирење срца, стално слабљење и малаксавање, — **ЗНАЦИ СУ СПУШТЕНОГ СТОМАКА.** Прегледајте се Рентгенски, па ако Вам лекар утврди спуштеност stomaka, препоручиће Вам појас који, стручно израђен и припремљен **ПО СИСТЕМУ Д-РА БАРЕРЕ,** са гаранцијом поставља stomak на своје место и све нелагодности нестају.

СПЕЦИЈАЛНИ ПОЈАСЕВИ ПОСЛЕ ОПЕРАЦИЈЕ КИЛЕ, ПОСЛЕ ОПЕРАЦИЈЕ СЛЕПОГ ЦРЕВА, ПОСЛЕ ОПЕРАЦИЈЕ ТУМОРА ИТД. — ПОЈАСЕВИ ЗА ПОДИЗАЊЕ МАТЕРИЦЕ, СПУШТЕНОСТИ ЦРЕВНЕ МАСЕ, ЗА ДРУГО СТАЊЕ И ПОСЛЕ ПОРОЂАЈА итд.

„КОСОВКА ДЕВОЈКА“ (раније „Санитас“)

Кр. Милана 26

Спуштну
ОПРАВКУ
РАДИО АПАРАТА
изрецијено и сачињено
ВРШИ ЦАРА НИКОЛА
ЕВРОПА РАДИО 18
ФРЕСА И ПУТНИК
30-930

Специјална радња за dame и децу

Конфекција „Авал“

Тихомир М. Гајић

БЕОГРАД, ПОЕНКАРЕОВА УЛИЦА БРОЈ 24